

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

2014-03-11
1 (2)
Dnr 2011:1163

Redovisning av regeringsuppdrag om idrott och hälsa.

U2011/5948/S

Härmed redovisas uppdraget U2011/5948/S givet i särskild ordning för budgetåret 2011.

Redovisningen innehåller en redogörelse över de utbildningsinsatser inom ämnet idrott och hälsa som Skolverket anordnat för lärare och rektorer under åren 2012 och 2013 inom ramen för uppdraget. Av rapporten framgår vilka externa aktörer som varit involverade i de konferenser och seminarier som anordnats samt hur många som deltagit i dessa insatser. Rapporten innehåller även en redogörelse över de stödmaterial som tagits fram samt vilka skolformer som materialen riktats till.

I rapporten redovisar Skolverket hur undervisningen om hälsa och simundervisning samt frågan om elevers frånvaro och skolornas arbete för att öka elevernas deltagande särskilt uppmärksammas.

Skolverkets insatser har utvärderats av en extern utvärderare. Redovisningen innehåller en sammanfattning av resultatet från utvärderingen samt Skolverkets egen bedömning av insatserna utifrån utvärderingsresultatet.

I rapporten föreslår Skolverket ett fortsatt och långsiktigt stöd till skolor och huvudmäns utveckling av undervisning i ämnet idrott och hälsa. Fokus i ett sådant stöd bör läggas på kollegiala metoder för planering, utvärdering samt bedömning av elevers kunskaper. Insatserna bör ge ett handfast stöd för att lärare ska kunna pröva och ompröva nya upplägg av sin undervisning i syfte att ge eleverna möjlighet att utveckla de kunskaper och förmågor som finns i läroplanen.

Skolverket lyfter även fram behovet av att fortsättningsvis uppmärksamma förutsättningarna för elever med funktionsnedsättning att delta i undervisningen och därmed möjligheter att nå kunskapskraven.

Förutsättningar för simundervisning och bedömning av denna är fortsatt problematiskt för många skolor och för elever som anlänt sent till Sverige framkommer särskilda svårigheter att uppfylla kravet på simkunnighet. Huvudmannens ansvar att ge alla elever möjlighet att uppfylla kravet på simkunnighet och därmed de kunskapskrav som minst ska uppnås i ämnet bör fortsatt uppmärksammas.

En nyligen publicerad forskningsrapport visar att elever som fått daglig fysisk aktivitet under hela sin skolgång också får bättre resultat i alla ämnen. Skolans uppdrag att erbjuda daglig fysisk aktivitet är enligt Skolverkets uppfattning en viktig hälsofråga och ett område som i större utsträckning behöver uppmärksammas.

Anna Ekström
Generaldirektör

Lars Åke Bäckman
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Kjell Hedwall, Anna Hellstadius, Annette Lilliestierna, Eva Lindgren, Staffan Lundh, Erik Nilsson, Jonas Nordström samt Helén Ängmo i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.

Redovisning av uppdrag om att stödja skolors utveckling av ämnet idrott och hälsa

U2011/5948/S

(1 bilaga)

Härmed redovisas uppdrag från regeringen 2011-10-27 att stödja skolors utveckling av ämnet idrott och hälsa.

1 Inledning

I uppdraget har ingått att anordna utbildningsinsatser för lärare samt vid behov utveckla material för att stödja utvecklingen av ämnet idrott och hälsa i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det övergripande syftet med insatserna har varit att bland annat ge stöd för att använda de nya kursplanerna respektive ämnesplanerna i fråga om ämnet idrott och hälsa samt att bedöma elevernas kunskaper utifrån kurs- och ämnesplanernas kunskapskrav.

Skolverket har under 2012 och 2013 genomfört utbildningsinsatser i form av kurser, seminarier och riktade stödinsatser samt tagit fram stödmaterial. Totalt har cirka 1600 lärare i idrott och hälsa deltagit i en eller flera av dessa insatser.

En utvärdering av Skolverkets insatser har genomförts av en extern utvärderare. Därutöver har respektive kursanordnare utvärderat genomförandet och resultatet av sina kurser.

2 Skolverkets insatser

Skolverket informerade inledningsvis huvudmän och rektorer, lärarutbildningar och intresseorganisationer med flera om uppdraget genom brev och e-post. Därefter lämnades information fortlöpande om uppdragets olika insatser via Skolverkets nyhetsbrev och webbplats. I samband med denna information efterfrågades synpunkter och förslag till utbildningsinsatser. Behov av insatser diskuterades även med Skolverkets referensgrupp som består av huvudmannarepresentanter på förvaltningschefsnivå.

Ämnesexperter som medverkade i Skolverkets arbete med de nya kurs- och ämnesplanerna i idrott och hälsa bjöds in till en träff¹ där erfarenheterna från det första året med de nya styrdokumenten diskuterades. Utifrån dessa erfarenheter

---

¹ 2012-09-26

inventerades sedan vilka behov som ämnesexperterna såg av stödinsatser för det fortsatta reformgenomförandet. Vidare har Skolverket bjudit in myndigheter och organisationer till ett samråd om behovet av insatser för att förbättra undervisningen för elever som har en funktionsnedsättning.²

Som ett resultat av dessa olika behovsinventeringar har målet med Skolverkets insatser formulerats.

Insatserna ska bidra till:

- att läraren vid planeringen av undervisningen väljer arbetsätt och arbetsformer så att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven och de övergripande målen i läroplanens andra del³,
- ett fortsatt och långsiktigt utvecklingsarbete på skolorna genom kollegialt lärande för att åstadkomma en spridningseffekt och nå en högre andel av den totala idrottslärarkåren än vad de direkta insatserna ger möjlighet till⁴,
- ökade kunskaper om bedömning inom ämnet och
- att öka lärarens kunskaper om hur en undervisning som bättre fångar upp och involverar alla elever oavsett förutsättningar och intressen kan planeras och genomföras, med särskilt beaktande av elever med funktionsnedsättning⁵

2.1 Kurser

Kurser för lärare i idrott och hälsa i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har anordnats i Umeå, Stockholm och Malmö. Syftet med kurserna var att öka deltagarnas förtrogenhet med att planera och genomföra undervisningen med utgångspunkt i de nya kurs- och ämnesplanerna i idrott och hälsa samt bedöma elevernas kunskaper utifrån kurs- och ämnesplanernas kunskapskrav. Ett annat syfte var att ge deltagarna kunskaper för att bedriva lokalt utvecklingsarbete genom kollegialt lärande.

Målgruppen för kurserna var utbildade lärare i ämnet med några års yrkeserfarenhet samt deras rektorer. Deltagarna förväntades också ha med sig ett utvecklingsuppdrag på skolan eller i kommunen som var kopplat till undervisningen i ämnet.

Kurserna har, efter upphandling, anordnats av Umeå universitet, Lärarfortbildning AB (Stockholm) och Malmö högskola. I Malmö och Umeå genomfördes tre kurser vardera och i Stockholm två. Antalet deltagare uppgick totalt till 280 personer.

Varje kurs pågick under cirka sex månader med både fysiska och webbaserade träffar. Under kursens gång hade lärarna uppgifter som de skulle utföra tillsammans

---

² 2012-09-25

³ Allmänna råd, Planering och genomförande av undervisningen, Skolverket 2011

⁴ 2011:8 Att lära av de bästa – en ESO-rapport om svensk skola i ett internationellt forskningsperspektiv. Författare: Johannes Åman

⁵ Strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011-2016, Delmål för Skolverket, Skolinspektionen och SPSM.

Skolinspektionen, Rapport 2009:6 Skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i grundskolan, Rapport 2010:4 Skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i gymnasieskolan

med kollegor på den egna skolan eller inom ett större område. Därigenom fick kursdeltagarna omsätta innehållet från kursen i ett kollegialt lärande och i sin undervisning.

Kursernas innehåll fokuserade tre områden

- styrdokumentens uppbyggnad och innehåll med särskild inriktning på kurs- respektive ämnesplanerna i idrott och hälsa och tillhörande kunskapskrav
- hälsa och simundervisning, samt ett ökat deltagandet i undervisningen där förutsättningarna för alla elever oavsett bakgrund samt särskilt för elever med funktionsnedsättning uppmärksammades,
- metoder/modeller för kollegialt lärande och utvecklingsarbete i lärargrupper.

2.2 Seminarier

Inom uppdraget har sju seminarier anordnats för lärare i idrott och hälsa och rektorer. Fyra av seminarierna har genomförts i samarbete med Svenska idrottslärarförbundet i Göteborg, Regionalt utvecklingscentrum vid Luleå tekniska universitet respektive Växjö kommun. Syftet med seminarierna, som genomförts av externa föreläsare, har varit att skapa mötesplatser för lärare i idrott och hälsa för att belysa och diskutera praktiska frågor i relation till kurs- och ämnesplanerna inom ämnet.

Vid seminarierna har kurs- och ämnesplanernas innehåll samt bedömningsfrågor kopplade till ämnet idrott och hälsa behandlats. Andra frågor som behandlades var simundervisningen och de utvecklingsområden som Skolinspektionen visar på i sin granskning av ämnet idrott och hälsa, såsom elevers närvaro och deltagande i undervisningen.

Antalet deltagare på seminarierna uppgick totalt till cirka 375 och deltagarantalet varierade mellan 20 och 80 personer. Ytterligare ett seminarium utöver de som var planerade fick anordnas för att möta det ökade intresset.

2.3 Riktade stödinsatser

Skolverket har medverkat vid lokala träffar med lärare i idrott och hälsa på ett trettio totalt orter i landet. Träffarna har varit en del i ett lokalt utvecklingsarbete och har initierats av ämnesföreningar, enskilda skolor och kommuner. Antalet deltagare vid träffarna har varierat från 8 till 150 och totalt har insatserna omfattat cirka 1100 lärare i idrott och hälsa samt rektorer.

Syftet med denna insats har varit att, med utgångspunkt i lärarnas egen undervisning, fördjupa kunskaperna om innehållet i kurs och ämnesplanerna i idrott och hälsa samt öka förståelse av läroplanernas intentioner. Skolverket medverkade med två ämnesexperter tillika verksamma lärare i idrott och hälsa. Före träffarna tog experterna del av deltagarnas frågor som sedan varit utgångspunkt för diskussionerna. Experterna satte frågorna i relation till mer övergripande perspektiv till exempel hur läroplanens övergripande mål kan integreras och berika ämnesundervisningen.

Lärarnas frågeställningar varierade mellan grupperna och var delvis olika mellan lärare beroende av skolform. Återkommande områden som behandlades vid träffarna var grunder för bedömning, progression mellan betygsstegen och elevens rätt till särskilt stöd och upprättande av åtgärdsprogram i ämnet idrott och hälsa. Vidare behandlades praktiska och didaktiska dilemman kring simundervisningen och hur undervisningen kan anpassas så att alla elever vill och kan delta. Denna behovsanpassade insats har bidragit till pågående lokala utvecklingsarbeten och understött ett kollegialt lärande på skolan, i kommunen eller ämnesföreningen. Genom dessa träffar i dialogform har Skolverket också fått information om målgruppens behov av ytterligare insatser.

2.4 Stödmaterial

Skolverket har under åren 2012 och 2013 tagit fram stödmaterial i form av filmer och publikationer riktade till lärare i idrott och hälsa inom ramen för bl a reformimplementeringen. Nedan redovisas de material som tagits fram inom ramen för föreliggande uppdrag. Syftet med materialen har varit att komplettera övrigt stödmaterial från Skolverket och har delvis producerats i samverkan med andra regeringsuppdrag.

- Ett bedömningsstöd för lärare i idrott och hälsa i gymnasieskolan har producerats och kommer att publiceras under våren 2014. I materialet ingår bl.a. exempel på konkreta bedömningssituationer med förslag på elevlösningar. Materialet har tagits fram inom ramen för såväl detta uppdrag som Skolverkets implementeringsuppdrag om ämnesplanerna i gymnasieskolan.
- Ett undervisningsstöd i form av en film kommer att publiceras inför höstterminen 2014. Filmen belyser förutsättningar för deltagande i undervisningen för elever som har en funktionsnedsättning, vilket bl.a. Skolinspektionen uppmärksammat som ett bristområde i sin granskning av ämnet.⁶ Undervisningsstödet har tagits fram i nära samverkan med SPSM.
- En webbsida med information om simning och lekar i vattnet finns framtagen på Skolverkets webbplats. Här finns information om kursplanen i idrott och hälsa och vilka krav som ställs på simkunnighet samt frågor som rör badvett och säkerhet. På sidan finns också användbara länkar om simning och livräddning.⁷

---

⁶ Granskningsrapport Idrott och hälsa, Skolinspektionen, 2012

⁷ <http://www.skolverket.se/eleven-i-skolan/halsa/simning-och-lekar-i-vatten-1.177932>

2.5 Övriga insatser

Arbetet med regeringsuppdraget har lett till förfrågningar om medverkan vid konferenser och seminarier som arrangerats av externa aktörer. Skolverket har medverkat vid

- en nationell konferens om barn och ungdomar med funktionsnedsättningar och deras förutsättningar för att komma i kontakt med idrott samt till god hälsa och träning i sin vardag. Konferensen arrangerades av Svenskt nätverk för anpassad fysisk aktivitet,
- ett seminarium om simundervisningen i grundskolan som anordnades av högskolan i Kristianstad,
- en konferens kring friluftsliv och fjällsäkerhet anordnad av Naturvårdsverket och Fjällsäkerhetsrådet, samt
- planeringen av en konferens på temat Hälsosamt lärande anordnad av Örebro universitet och Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom. Konferensen ställdes tyvärr in på grund av för få anmälda deltagare.
- Satsningen har också uppmärksammats i UR:s radioprogram "Skolministeriet".

3 Utvärdering

Under hösten 2013 har Skolverkets utbildningsinsatser utvärderats av Bättra konsult AB. Utvärderingens resultat redovisas i rapporten "Utbildningsinsatser inom idrott och hälsa - utvärdering av Skolverkets satsning (2011-2013)".⁸ Underlaget för utvärderingen har varit de uppföljningar som Skolverket respektive kursanordnarna gjort i samband med genomförda insatser. Utvärderaren har därutöver genomfört intervjuer med ett urval av deltagarna i dessa insatser. Det bör nämnas att vid utvärderingen var endast fyra av åtta kurser slutförda. Utvärderingen av kurserna bygger därmed på ett underlag från hälften av kurserna. Efter att samtliga kurser avslutats har de tre kursanordnarna, i enlighet med uppdraget från Skolverket, redovisat ett sammantaget resultat från de genomförda kurserna. Resultatet av dessa ger i vissa delar en annan bild än det som Bättra konsult AB redovisar, bland annat när det gäller antalet lärare som påbörjat ett lokalt utvecklingsarbete efter avslutad kurs.

Utvärderingen visar genomgående att deltagarna i de olika insatserna framförallt har uppskattat erfarenhetsutbytet med andra lärare som undervisar i idrott och hälsa. Samtidigt efterfrågades ett innehåll som var mer konkret inriktat mot undervisningen i ämnet samt större fokus på betyg och bedömning. Utvärderarens sammanfattande bedömning är att utbildningsinsatserna i sin helhet haft begränsad effekt på deltagarnas förståelse för kurs- och ämnesplanerna och i liten utsträckning förändrat deras syn på ämnet respektive den egna undervisningen. Det framhålls

---

⁸ Utvärderingsrapporten redovisas i bilaga 1

samtidigt att utbildningsinsatserna vid sidan av andra insatser gällande styrdokumentet har medfört tankar, idéer och inspiration till deltagarna som på sikt kan leda till förbättringar av undervisningen. Resultatet av Skolverkets insatser har framför allt påverkats av satsningarnas tidsmässiga begränsning och att inte utbildningsinsatserna i tillräckligt hög utsträckning motsvarat deltagarnas förkunskaper. Dessa faktorer har påverkat utfallet av satsningen i olika grad för respektive insats.

De riktade insatserna har initierats av ämnesföreningar, enskilda skolor och kommuner. Förväntningar och förkunskaper hos de deltagande lärarna har stämts av inför utbildningen och insatsen har kunnat anpassas till målgruppens behov. Det har därmed funnits konsensus kring vad utbildningen ska handla om och deltagarnas frågeställningar har fått stort utrymme. Dessutom framhölls i utvärderingen att experternas förmåga att exemplifiera och konkretisera uppskattades särskilt. Utvärderaren bedömer att detta har gjort att deltagarna upplevt kvaliteten som hög även om insatsen tidsmässigt varit begränsad.

I kurserna har tiden varit relativt väl tilltagen men samtidigt innehöll de många olika moment. Utvärderingen visar att kvaliteten på utförandet från de tre kursanordnarna inte alltid kunnat svara upp mot deltagarnas förväntningar och förkunskaper. Det finns dock en stor variation mellan de olika kursanordnarna och mellan deltagarnas uppfattning. Fler än hälften av lärarna menar att kursen haft påverkan på deras sätt att se på ämnet och undervisningen, att man blivit tryggare och fått bekräftelse i sin egen undervisning. När det gäller arbetsätt för att öka elevernas deltagande i undervisningen så lyfts diskussionen med andra lärare, att delge tips och få höra hur andra gör, som värdefullt. Det finns enstaka exempel på hur deltagare efter kursen initierat och startat upp utvecklingsarbete i kommunen. Flera av deltagarna hade dock redan någon form nätverk inom kommunen eller skolområdet. I vissa fall bidrog kursen med ny fart och energi till de befintliga nätverken och att utvecklingsarbetet till viss del omorganiserats och utvecklats.

Utvärderingen av seminarierna, som var för sig var en tidsmässigt begränsad insats, visar att deltagarna efterfrågade tydligare svar och konkretion i innehållet framförallt vad gäller bedömning i ämnet. Seminarierna har dock till viss del bidragit till att deltagarna förändrat eller planerar förändring inom vissa moment och delar av undervisningen, exempelvis friluftsliv, simning, dans och användandet av IKT. Liksom för kurserna är den upplevda kvaliteten i stor utsträckning knuten till hur föreläsarna kunnat svara upp mot deltagarnas förväntningar. I likhet med kurserna var mötet med andra lärare det som deltagarna anger som den största behållningen.

4 Skolverkets sammanfattande bedömning och förslag till fortsatta insatser

Det tar tid - effekter på undervisningen kan inte utläsas på kort sikt

Utvärderingen av Skolverkets utbildningsinsatser visar att dessa som helhet i begränsad utsträckning förändrat lärarnas syn på ämnet eller påverkat den egna undervisningen. Samtidigt som utvärderingen också visar att vissa former av insatser fått bättre genomslag än andra.

De riktade stödinsatserna är de som i störst utsträckning bidragit till att lärarna fått bättre kunskaper om och förståelse för kurs- och ämnesplanerna i idrott och hälsa samt hur dessa kan tillämpas i undervisningen och vid bedömning. Dessutom har insatserna också i viss utsträckning bidragit till att deltagarna förändrat planeringen och genomförandet av sin undervisning. Denna insats har i större utsträckning än övriga insatser utgått från deltagarnas behov och frågeställningar, vilket stämts av inför träffarna och fått stort utrymme vid mötena. Skolverket bedömer att detta har varit en bidragande orsak till att deltagarna har upplevt en hög kvalitet i mötet även om insatsen varit tidsmässigt begränsad.

De genomförda kurserna har inte i lika stor utsträckning som de riktade insatserna bidragit till ökade kunskaper om och förståelse för styrdokumentet eller för hur lärare kan utveckla sitt arbetssätt för att öka elevernas deltagande i undervisningen. Kurserna riktade sig till lärare i samtliga skolformer, från grundskolan upp till gymnasieskolan. Därmed fanns förutsättningar för att öka kunskaperna om progression i ämnet. Samtidigt ställde det stora krav på utbildningsanordnarna att kunna möta en heterogen grupp både vad gäller erfarenhet från de olika skolformerna men även de enskilda deltagarnas kunskaper om kurs- respektive ämnesplanerna i ämnet. Ett av syftena med kurserna var att ge kunskaper om kollegialt lärande i det lokala utvecklingsarbetet, samt att ett sådant arbete skulle påbörjas i nära anslutning till kursen. Att ett relativt begränsat antal deltagare uppger sig ha påbörjat ett sådant lokalt utvecklingsarbete kan eventuellt bero på den korta tid som förflutit mellan kurserna och tidpunkten för utvärderingen. De lärare som deltagit i kurserna har även haft olika förutsättningar för sitt deltagande, vilket sannolikt påverkat lärarnas möjligheter att påbörja ett konkret utvecklingsarbete efter kurserna. Utvärderingar visar att rektorers inställning till och förmåga att leda pedagogiskt utvecklingsarbete är centralt. Både rektorer och lärare behöver ha en gemensam uppfattning om vad som krävs i form av tid för förberedelser, genomförande och efterarbete. I kursanordnarnas utvärdering framgår att så inte alltid varit fallet.

Stöd till fortsatt långsiktigt utvecklingsarbete för lärare i idrott och hälsa.

I delbetänkandet *Det tar tid – om effekter av skolpolitiska reformer (SOU 2013:30)* konstateras att lärare behöver tid, lokalt förankrat utvecklingsstöd och lokalt förankrad kompetensutveckling för att reformarbetet ska hållas vid liv. Utredaren framhåller särskilt att arbetet bara har börjat och pekar på vikten av uthållighet vid implementeringen av reformer. Fördjupade stödinsatser när det gäller att planera, genomföra och följa upp undervisningen utifrån de nya kurs- och ämnesplanerna och inte minst stödjande insatser kring kunskapsbedömning är exempel på insatser som bör prioriteras.

Skolverket ser mot bakgrund av detta ett behov av fortsatt och långsiktigt stöd till skolors och huvudmäns utveckling av undervisningen i ämnet idrott och hälsa. Fokus i ett sådant stöd bör läggas på kollegiala metoder för planering, utvärdering samt bedömning av elevers kunskaper. Insatserna måste ge ett handfast stöd för att lärare ska kunna pröva och ompröva nya upplägg av sin undervisning i syfte att ge eleverna möjlighet att utveckla de kunskaper och förmågor som finns i läroplanen.

Allt i syfte att höja kvalitén i undervisningen. De riktade stödinsatser som genomförts i detta uppdrag är de som i störst utsträckning svarat upp mot detta.

Elever med funktionsnedsättning har som andra elever rätt att få delta i undervisningen i idrott och hälsa. Det ställer särskilda krav på lärarens kunskaper om olika funktionsnedsättningar samt på lärarens förmåga att iscensätta en undervisning där även eleven med funktionsnedsättning kan delta i alla delar och ges förutsättningar att nå kunskapskraven. Området är fortfarande ett stort bristområde och Skolverket ser ett behov av att arbeta vidare med den frågan.

Förutsättningar för simundervisning och bedömning av denna är fortsatt problematiskt för många skolor. Kunskapskravet i simkunnighet uttrycks på detaljnivå, vilket medför att elever som inte fullt ut uppfyller kravet inte heller får godkänt betyg i ämnet, även om de i övrigt når kunskapskravet och ibland också de högre betygsstegen. För elever som anlänt sent till Sverige framkommer särskilda svårigheter att uppfylla kravet på simkunnighet. En förklaring som angetts är att de inte tidigare fått simundervisning och saknar vattenvana. I detta sammanhang är en upplevd brist på tillgång till simhallar ett problem, särskilt vad gäller tid för stödundervisning. Huvudmannens ansvar att ge alla elever möjlighet att uppfylla kravet på simkunnighet och därmed de kunskapskrav som minst ska uppnås i ämnet bör fortsatt uppmärksammas.

En nyligen publicerad forskningsrapport⁹ visat att elever som fått daglig fysisk aktivitet under hela sin skolgång också får bättre resultat i alla ämnen. Skolans uppdrag att erbjuda daglig fysisk aktivitet¹⁰ är en viktig hälsofråga och ett område som i större utsträckning behöver uppmärksammas.

---

⁹ Daglig undervisning i idrott och hälsa förbättrar motorik och skolprestationer: En nioårig interventionsstudie, Ingegerd Ericsson, Institutionen för idrottsvetenskap, Malmö högskola, et al.

¹⁰ ”Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.”, Lgr 11, Motsvarande skrivning finns i övriga skolformers läroplan.

UTBILDNINGSSINSATSER INOM IDROTT OCH HÄLSA

UTVÄRDERING AV SKOLVERKET'S
SATSNING (2011-2013)

<u>SAMMANFATTNING.....</u>	<u>3</u>
<u>INLEDNING .....</u>	<u>4</u>
BAKGRUND TILL SKOLVERKETS UPPDRAG	4
SKOLVERKETS UPPDRAG – GENOMFÖRANDE OCH DELTAGANDE	5
RAPPORTENS UPPLÄGG.....	7
<u>OM UTVÄRDERINGEN .....</u>	<u>8</u>
UTVÄRDERINGENS SYFTE OCH INRIKTNING	8
MATERIAL OCH METOD	8
<u>RESULTAT.....</u>	<u>10</u>
KURSER	10
SEMINARIER	15
RIKTAT STÖD	18
SAMMANFATTNING AV RESULTATET	20
<u>ANALYS OCH SLUTSATSER.....</u>	<u>21</u>
<u>AVSLUTANDE REFLEKTIONER.....</u>	<u>24</u>
<u>KÄLL- OCH REFERENSFÖRTECKNING .....</u>	<u>25</u>

SAMMANFATTNING

Skolverket fick 2010 i uppdrag av regeringen att genomföra olika typer av utbildningsinsatser för lärare i grund- och gymnasieskolan för att stödja utvecklingen av ämnet idrott och hälsa. Insatsernas syfte har främst varit att ge stöd i tillämpning av de nya kurs- och ämnesplanerna samt att stödja bedömning av elevernas kunskaper utifrån de nya kunskapskraven. Skolverket har genomfört uppdraget genom att upphandla kurser, genomföra seminarier och erbjuda riktat stöd till skolor. Under hösten 2013 har en extern utvärdering av dessa utbildningsinsatser genomförts med hjälp av sammanställning av befintliga enkäter och intervjuer med deltagarna i utbildningsinsatserna. Utvärderingen visar att:

- Kurserna *i viss utsträckning* bidragit till en ökad kunskap om och förståelse för de nya kursplanerna respektive ämnesplanerna i idrott och hälsa och hur de kan tillämpas och särskilt med avseende på de delar i planerna som gäller hälsa och simundervisning?
- Kurserna *i viss utsträckning* bidragit med ökade kunskaper om och förståelse för hur deltagande lärare kan utveckla sitt arbetssätt för att öka elevernas deltagande i undervisningen?
- Kurserna *i enstaka fall* gett deltagarna ökad kunskap om verktyg och metoder för att bedriva lokalt utvecklingsarbete samt om den egna rollen som lokal resursperson?
- Kurserna *i enstaka fall* lett till att deltagarna påbörjat ett lokalt utvecklingsarbete under eller efter kursen. Deltagandet i kursen har med andra ord varit ett *begränsat stöd* i det arbetet.
- Seminarierna *i begränsad utsträckning* bidragit till bättre kunskaper om och förståelse för kursplanen eller ämnesplanen i idrott och hälsa och hur den kan tillämpas i undervisning och vid bedömning?
- Seminarierna *i stort inte förändrat* deltagarnas planering av och genomförande av sin undervisning.
- Det riktade stödet *bidragit* till bättre kunskaper om och förståelse för kursplanen eller ämnesplanen i idrott och hälsa och hur den kan tillämpas i undervisning och vid bedömning?
- Det riktade stödet *i viss utsträckning förändrat* deltagarnas planering av och genomförande av sin undervisning.

Satsningarnas tidsmässiga begränsning, deltagarnas förförståelse och förväntningar samt en upplevt bristfällig kvalitet på vissa utbildningsinsatser kan förklara det relativt begränsade genomslaget av satsningen. Utbildningsinsatserna har dock vid sidan av andra inspel gällande de nya styrdokumenterna medfört tankar, idéer och inspiration till deltagarna som på sikt kan komma att omsättas till förbättringar av undervisningen.

INLEDNING

Hösten 2011 fattade regeringen beslut om nya läroplaner med nya kursplaner för grundskolan och motsvarande skolformer samt nya ämnesplaner för gymnasieskolan. Skolverket fick också i uppdrag att genomföra och implementera de nya styrdokumentet.

När det gäller idrott och hälsa gjorde regeringen vidare bedömningen att det behövdes ytterligare insatser för att stödja skolornas arbete inom ämnet (se vidare under bakgrund). Hösten 2011 fattade regeringen därför beslut om att ge Skolverket i uppdrag att erbjuda diverse utbildningsinsatser för utveckling av ämnet idrott och hälsa¹. Skolverkets arbete med uppdraget håller nu på att avslutas myndigheten har under hösten 2013 gett Bättre Konsult i uppdrag att göra en extern utvärdering av satsningen. Detta utgör slutrapporten från utvärderingen.

BAKGRUND TILL SKOLVERKETS UPPDRAG

Regeringens beslut att ge Skolverket i uppdrag att främja kvalitetsutveckling i ämnet idrott och hälsa grundar sig sannolikt på rapporter från olika skolmyndigheter som visat på brister i undervisningen i ämnet. Nedan följer en kort sammanfattning av dessa undersökningar.

Skolinspektionens två granskningar av ämnet

Den 22 april 2010 gjorde Skolinspektionen en så kallad flygande tillsyn av ämnet idrott och hälsa. Inspektörer från skolinspektionen besökte då oanmält drygt 300 lektioner i ämnet idrott och hälsa. Deras sammanfattande slutsats var att de fann ”mycket idrott men bara lite hälsa”². Det hälsoperspektiv som tydligt finns beskrivet i kursplanen förekom nästan inte alls och innehållet på lektionerna var i störst utsträckning bollspel följt av bollekar och konditions- och motionsaktiviteter. Skolinspektionen konstaterade att detta ensidiga innehåll inte speglar kursplanen och att det kunde medföra flera negativa konsekvenser. Elever med ett annat intresse inom ämnet riskerade att inte få sina behov tillgodosedda, undervisningen blev i hög grad inriktad mot prestation och tävling och det fanns en risk att bedömning och betygssättning inte utgick från betygskriterierna. Vidare konstaterade Skolinspektionen att andelen elever som deltog i undervisningen varierade mycket mellan de olika skolorna. Endast på en fjärdedel av lektionerna deltog alla elever. Anledningarna till att inte delta i undervisningen eller att vara frånvarande från lektionerna var oklara.

Under 2012 gjorde Skolinspektionen också en kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 4-6³. Utifrån granskningen bedömde Skolinspektionen att

---

¹ Regeringsbeslut 2011-10-27: Uppdrag till Skolverket att stödja skolors utveckling i ämnet idrott och hälsa (U2011/5948/S).

² Skolinspektionens granskning: *Mycket idrott och lite hälsa - Skolinspektionens rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa, dnr 2010:2037.*

³ Skolinspektionens kvalitetsgranskning 2012: *Idrott och hälsa i grundskolan - Med lärandet i rörelse, Rapport (2012:5).*

åtgärder generellt behövde vidtas inom en rad områden. Det lyftes fram hur lärare i ämnet behövde utveckla sitt arbetssätt med att omsätta styrdokumentet i undervisningen och hur lärarna även behövde få tillgång till mer riktad kompetensutveckling för att öka variationen och bredden i undervisningen. Vidare menade Skolinspektionen att lärare och rektorer måste se till att eleverna deltar i undervisningen och att skolorna måste se till att eleverna får undervisningen i den utsträckning och med det innehåll de har rätt till.

Skolverkets studier

Gymnastik- och idrottshögskolan kartlade 2006, på uppdrag av Skolverket, ämnet idrott och hälsa utifrån ett jämställdhets- och likvärdighetsperspektiv. Syftet var att öka kunskapen om elevernas situation. Kartläggningen⁴ visade att det fanns en osäkerhet hos lärare om vad som ska läras ut i ämnet och hur kunskaperna ska bedömas. Studien visade också att undervisningen inte alltid utformades utifrån bägge könens förutsättningar och att den överlag gynnade redan idrottsaktiva elever. Skolverket har också genomfört en studie⁵ av simkunnigheten i årskurs 5 som visade att knappt nio procent av pojkarna och sju och en halv procent av flickorna inte når målen för undervisningen i idrott och hälsa.

SKOLVERKET'S UPPDRAG – GENOMFÖRANDE OCH DELTAGANDE

Enligt uppdraget⁶ till Skolverket skulle olika typer av utbildningsinsatser genomföras. De skulle vända sig till lärare i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan stödja utvecklingen av ämnet idrott och hälsa. Insatsernas syfte var att ge stöd i användning och tillämpning av de nya kurs- och ämnesplanerna samt att stödja bedömning av elevernas kunskaper utifrån den nya kurs- och ämnesplanernas kunskapskrav. Undervisningen om hälsa och simundervisning skulle vara prioriterade områden liksom elevernas närvaro och deltagande på lektionerna. Till sin karaktär skulle utbildningsinsatserna vara praktiskt inriktade och en del skulle arrangeras av externa aktörer. Skolverket har utifrån dessa ramar genomfört sitt uppdrag genom följande insatser:

- Kurser för lärare i idrott och hälsa som upphandlats och genomförts av anordnare i Umeå, Malmö och Stockholm.
- Seminarier som Skolverket anordnat själv eller i samarbete med annan aktör. Dessa har hållits i Luleå, Stockholm och Göteborg.
- Riktat stöd till grupper av lärare genom besök och möten på skolor och i kommuner. Det riktade stödet har genomförts av två experter på ämnet från Skolverket.
- Bedömningsstöd för gymnasieskolan.
- Information via Skolverkets webb.

---

⁴ Skolverket, 2010: *På pojkarnas planhalva? Rapport 355*.

⁵ Skolverket: *Uppföljning av simkunnighet i årskurs 5, (dnr 2010:01242)*

⁶ Regeringsbeslut 2011-10-27: Uppdrag till Skolverket att stödja skolans utveckling i ämnet idrott och hälsa (U2011/5948/S).

Följande utvärdering omfattar kurserna, seminarierna och de riktade stödet (ibland omnämns detta som riktad satsning). Insatserna har i enlighet med uppdraget generellt sett varit riktade till lärare som undervisar i idrott och hälsa i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Kurserna och seminarierna har även varit öppna för deltagande lärares rektorer. Utbildningsinsatserna har genomförts under hösten 2012 och hela 2013. Nedan följer en kort redogörelse för de olika utbildningsinsatserna.

Kurser

Tre kursanordnare har hållit i kurser på tre orter i landet: Malmö högskola (Malmö), Lärarfortbildning AB (Stockholm) och Umeå universitet (Umeå). Dessa anordnare vann den upphandling som gjordes av Skolverket. Malmö högskola och Umeå universitet har hållit i tre kurser vardera medan Lärarfortbildning AB hållit i två kurser.

I det uppdrag som Skolverket formulerade till kursanordnarna fanns tre övergripande innehållsperspektiv; styrdokumentet, deltagandet i undervisningen och metoder för utvecklingsarbete i lärargrupperna. Syftet med utbildningen formulerades på följande sätt:

”Utbildningen för resurspersoner och arbetet i lärargrupperna syftar till att öka deras förtrogenhet att planera och genomföra undervisningen med utgångspunkt i de nya kurs- och ämnesplanerna i idrott och hälsa samt att bedöma elevernas kunskaper utifrån kurs- och ämnesplanernas kunskapskrav. Därigenom kan deltagande lärare utveckla sin undervisning så att den ger eleverna bättre förutsättningar att utveckla sina kunskaper och förmågor och en ökad måluppfyllelse. Utbildningsinsatserna ska därför genomgående fokusera på nyttan för eleverna.”

Seminarier

Totalt har sex dagslånga seminarier hållits på tre orter i landet: Stockholm (tre seminarier), Luleå (två seminarier) och Göteborg (ett seminarium). Inriktningen på seminarierna har i huvudsak varit bedömning och betygsättning och Skolverket har varit arrangör i samarbete med olika aktörer på respektive ort. I Stockholm riktades två av seminarierna mot grundskolan och ett mot gymnasieskolan. I övrigt har seminarierna varit riktade mot både grundskolan och gymnasieskolan.

Riktat stöd

Skolverket har haft två experter och lärare i idrott och hälsa som stått för det riktade stödet. En person har haft huvudansvaret för grundskolan och en person för gymnasieskolan. Syftet med träffarna som oftast skett i form av halv- eller heldagsseminarier har varit att diskutera frågeställningar som lärarna i ämnet haft kring de nya styrdokumentet. De träffar som hållits på olika orter i landet har fokuserat på lärarnas frågor men fokus har legat på tolkning av de nya styrdokumentet och betyg och bedömning. Initiativet till träffarna har kommit från lärargrupperna som bjudit in experterna till kommunen och arbetsformerna har varierat beroende på lärargruppernas frågeställningar och gruppernas storlek.

Antal deltagare

Totalt har Skolverkets utbildningsinsatser omfattat cirka 1700 deltagare. I tabellen nedan redogörs för ungefärligt antal deltagare per utbildningsinsats.

Utbildningsinsats	Antal deltagare (antal platser)	Kommentar
Kurser		
<i>Malmö</i>	97 (120)	
<i>Umeå</i>	60 (75)	
<i>Stockholm</i>	87 (100)	
	244 (300)	
Seminarier		
<i>Luleå</i>	75	
<i>Göteborg</i>	71	
<i>Stockholm</i>	230	
	376	
Riktat stöd	Ca 1100	En uppskattad siffra utifrån de två experternas underlag.

RAPPORTENS UPPLÄGG

Efter ovanstående introduktion till satsningen och dess delar följer ett kapitel som närmare beskriver utvärderingens syfte och genomförande. Därefter väntar resultatkapitlet i vilket utvärderingens resultat sammanställs med utgångspunkt i de olika utbildningsinsatserna. Resultatet summeras också utifrån utvärderingens frågeställningar. I kapitlet därpå analyseras utvärderingens resultat i syfte att försöka förklara varför resultatet ser ut som det gör och för att problematisera respondenternas svar. I det avslutande kapitlet ges ett par korta reflektioner från arbetet med utvärderingen.

OM UTVÄRDERINGEN

I följande kapitel presenteras syftet, inriktningen och avgränsningarna för den utvärdering som gjorts. Här beskrivs också vilka metoder och vilket material som använts i arbetet.

UTVÄRDERINGENS SYFTE OCH INRIKTNING

Som tidigare nämnts omfattar denna utvärdering kurserna, seminarierna och de riktade stödet. När ”utbildningsinsatserna” omnämns i denna utvärdering är det dessa insatser som avses. Utvärderingen ska med utgångspunkt från de skriftliga utvärderingarna från kurser och seminarier, samt utifrån intervjuerna med deltagarna i utbildningsinsatserna ge en bild av vilka resultat och effekter som har uppnåtts. Resultaten bygger med andra ord i stor utsträckning på deltagarnas upplevelser av själva insatserna och i vilken utsträckning de påverkat arbetet på den egna skolan. De övergripande frågor som utvärderingen ska svara på för de olika utbildningsinsatserna är:

Kurserna

1. Har deltagarna fått ökad kunskap om och förståelse för de nya kursplanerna respektive ämnesplanerna i idrott och hälsa och hur de kan tillämpas och särskilt med avseende på de delar i planerna som gäller hälsa och simundervisning?
2. Har deltagarna fått ökade kunskaper om och förståelse för hur de kan utveckla sitt arbetssätt för att öka elevernas deltagande i undervisningen?
3. Har deltagarna fått ökad kunskap om verktyg och metoder för att bedriva lokalt utvecklingsarbete samt om den egna rollen som lokal resursperson?
4. Har deltagarna påbörjat ett lokalt utvecklingsarbete under eller efter kursen och har deltagandet i kursen varit ett stöd i det arbetet?

Seminarierna respektive det riktade stödet

1. Har deltagarna fått bättre kunskaper om och förståelse för kursplanen eller ämnesplanen i idrott och hälsa och hur den kan tillämpas i undervisning och vid bedömning?
2. Har denna förståelse bidragit till att de förändrat sin planering av och genomförande av undervisningen i relation till dessa kunskaper?

MATERIAL OCH METOD

Utvärderingen har i genomförts med hjälp av befintligt skriftligt material, befintliga skriftliga utvärderingar samt med intervjuer.

Skriftligt material

Det skriftliga underlag som denna utvärdering haft att utgå ifrån är svaren på de enkäter som deltagarna vid seminarierna och kurserna fått besvara. Utvärderingar gjorda av kursanordnarna har funnits tillgängliga för fyra av sju kurser och till samtliga seminarier. För det riktade stödet har insatserna kortfattat dokumenterats av de två experterna som hållit i dem.

En generell utmaning i utvärderingen av satsningen har varit den varierande kvaliteten det befintliga underlaget. Dels är svarsfrekvensen relativt låg. Snittet för seminarierna ligger exempelvis på 58 procent och för kurserna varierar svarsfrekvensen från 38 till 78 procent. Dels är antalet utvärderingar från kurserna färre än förväntat. Från kurserna i Malmö (totalt tre kurser) har vi haft tillgång till utvärderingar från två kurser och den sammanlagda svarsfrekvensen är 38 procent från dessa två. Från Stockholm (totalt två kurser) har vi haft tillgång till utvärderingen av en kurs och svarsfrekvensen på den är 78 procent. Från Umeå (totalt tre kurser) har vi endast fått en sammanställning av utvärderingen från den första av kurserna som anordnades där. Slutligen har även olika frågor ställts vid de olika seminarierna och kurserna. De övergripande frågeställningar som denna utvärdering fokuserar på berörs i någon mån i samtliga enkäter men ibland i mycket begränsad grad. Fokus ligger i större utsträckning på en bedömning av den enskilda insatsen utan tydligare koppling till den egna utvecklingen och arbetsvardagen.

Sammantaget har den låga svarsfrekvensen, avsaknaden av utvärderingar från vissa kurser tillsammans med en varierad utformning av frågeställningarna i enkäterna minskat möjligheterna att få en bred, sammantagen bild av satsningen. I denna utvärdering dras dock slutsatser utifrån det underlag som funnits att tillgå och det ska tilläggas att svaren i enkäter och intervjuer varit relativt samstämmiga.

Intervjuer

Telefonintervjuer har genomförts med lärare som deltagit i utbildningsinsatserna. Totalt har 15 deltagare i kurserna (Malmö 5, Stockholm 5, Umeå 5), tolv deltagare i seminarierna (Stockholm 6, Göteborg 3, Luleå 3) och fyra deltagare från det riktade stödet gjorts. Intervjudeltagarna har valts ut slumpmässigt från deltagarlistorna. Samtliga intervjuer har behandlat samma övergripande perspektiv, det vill säga helhetsintrycket av kursen/seminariet/det riktade stödet, helhetsintrycket av utbildaren och i vilken utsträckning insatsen lett till nya insikter och eventuella förändringar i undervisningen. Intervjuerna har varit strukturerade utifrån de övergripande frågeställningarna för de olika insatserna och utgått från intervjuguider utarbetade för respektive insats (kurser, seminarier, riktade insatser). Samtliga intervjuer har genomförts via telefon och har varit 20-45 minuter långa.

RESULTAT

I följande kapitel presenteras resultaten från utvärderingen. Kapitlet är strukturerat utifrån de olika utbildningsinsatserna och avslutas med en sammanfattande bild från utbildningsinsatsen som helhet.

KURSER

Generella upplevelser av kurserna utifrån de skriftliga utvärderingarna.

I Stockholm har deltagarna fått svara på frågan om vilka tankar utbildningen väckt. Hälften av de som svarat på den frågan berör på något sätt nya tankar om kursplaner och bedömning och en del av dem menar att de fått nya insikter eller stärkts i sin roll som lärare. Så här beskriver de exempelvis sina upplevelser: *"Nyfikenhet, ökad förståelse för läroplanen, inspiration."*, *"Att arbeta vidare med att utveckla mitt bedömningsunderlag som jag kan använda i undervisningen."* och *"Har jobbat mer med de nya läroplanerna, känner mig säkrare i dem."* Ännu fler menar dock att de snarare förstått att de fortsatt finns delar i styrdokumentet som de är frågande till och att de svar som de förväntade sig uteblev. Så här beskrivs det: *"Kursledarna har inget konkret att komma med utifrån ämnets syfte och kursplanernas mål. Vad vill Skolverket med utbildningen? Vilket förhållningssätt ska idrottlärarkåren jobba efter?"*, *"Hur otroligt svårt det är att bedöma i idrott och hälsa."* och *"Att kursplan och kunskapsbedömning kan tolkas på så många olika sätt att förboppningen om "rättsvisare" betyg inte alls stämmer med hur det ser ut i verkligheten. Detta framkommer tydligt under samtal och diskussioner med lärare från andra skolor som deltog i kursen. Önskar att någon som varit med och utformat kursplanerna och betygskriterierna varit med i utbildarteamet. Det hade varit spännande att höra vilka tolkningar de själva gör av det de skrivit."*

I Stockholm har deltagarna även svarat på frågan om vilken nytta tror de att de kommer att ha av utbildningen i sitt fortsatta arbete med att utveckla ämnet idrott och hälsa. På den frågan har tolv procent svarat "mycket stor", 50 procent har svarat "stor" och 38 procent har svarat liten, ingen har svarat på alternativet "mycket liten". I kommentarerna lyfter deltagarna bland annat fram att mötet med kollegor betytt mest. Så här uttrycks det: *"Kunde få viktiga erfarenheter bland kursdeltagarna."* och *"Utbildningen har bidragit till samtal om kring undervisning och andra pedagogiska dilemman."*

I Malmö har deltagarna svarat på frågan om sin allmänna uppfattning om upplägget av hela utbildningen i idrott och hälsa. Svaren har värderats på en sexgradig skala där 1 står för ”mindre bra” och 6 står för ”mycket bra”.

<u>Svarsalternativ</u>	<u>Procent</u>
1	0
2	6,3
3	12,5
4	33,8
5	32,7
6	14,7

I kommentarerna lyfts framför allt två perspektiv fram. Det ena är, i likhet med Stockholm, att man uppskattat diskussionerna med andra lärare. Så här uttrycks det: *”De pedagogiska diskussionerna har varit givande, diskutera med andra idrottslärare.”*, *”Intressanta diskussioner och möten med andra idrottslärare.”* och *”Fantastiskt att få träffa lärare som vill fortsätta förbättra och utveckla.”* Det andra perspektivet som lyfts fram är önskemålet om mer fokus på betyg och bedömning. Så här har deltagarna uttryckt sig om det: *”Utgångspunkten kunde ha varit betyg.”*, *”Bedömning kom i skymundan.”* och *”Kunde varit mer fokus på bedömning och betygssättning.”* Deltagarna har också svarat på frågan i vilken grad utbildningen svarat mot dess mål och syfte. Resultatet presenteras nedan:

<u>Svarsalternativ</u>	<u>Procent</u>
1	0
2	6
3	0
4	48,8
5	36
6	9,2

I kommentarerna lyfter ett mindre antal lärare fram att de hade önskat ett mer konkret innehåll. Exempel ur svaren: *”Det var frustrerande med bristen på svar. Om det finns en strävan efter att utbildningarna runt om i landet ska vara likvärdiga så måste det komma tydligare riktlinjer för hur momenten ska bedömas, från dem som utformat dem.”* och *”Hade en förväntning på djupare diskussioner om exempelvis likvärdig bedömning, kanske mer svar på mina frågor generellt.”*

I sammanfattningen av utvärderingen från den första kursen i Umeå lyfts det fram att deltagarna uppskattat diskussionerna med andra lärare.

Sammanfattningsvis, utifrån kursutvärderingarna, är deltagarna nöjda med kurserna, det som framförallt har varit givande är mötet med andra lärare och det erfarenhetsutbyte det inneburit. Det som lyfts fram som mindre bra är att de hade önskat ett innehåll som var mer konkret inriktat mot undervisningen i ämnet samt större fokus på betyg och bedömning.

Generella upplevelser av kurserna utifrån intervjuerna

Bilden av kurserna som kommer fram i intervjuerna är att det varit uppskattade utbildningar men att intrycken i övrigt är väldigt olika mellan de som intervjuats. Samtliga intervjuade lyfter på något sätt upp det positiva i att träffa andra lärare vilket stärker intrycket som getts i de skriftliga enkäterna. I intervjuerna uttrycks det exempelvis på följande sätt: *"Värdefullt att träffa kollegor."*, *"Gruppdiskussionerna och alla samtal med kollegor gav mest."*, *"Väldigt utvecklande att träffa andra som undervisar i idrott, olika skolor och olika kommuner"* och *"Bra att träffa kollegor från hela Sverige."*

En tredjedel av de intervjuade menar att innehållet inte var tillräckligt konkret och anpassat till deras lärarvardag: *"Kopplade inte till vår verksamhet."* och *"Högskolans uppdrag att koppla det till gällande forskning, men forskningen kopplar inte till vårt dagliga uppdrag."*

I övrigt går åsikterna isär. Några upplever föreläsarna som duktiga medan andra menar att det var just föreläsarna som brast i sin kompetens eller i sitt framförande. Åsikterna går också isär kring undervisningsformer och mer detaljerat kring innehållet i föreläsningar och praktiska pass i simning, dans och friluftsliv. De flesta utbildare upplevs som bra men även här varierar betygen från deltagarna: *"Föreläsarna var bra."*, *"Bra på olika sätt."* och *"De var ok som jag minns det."*, *"Universitetets folk kändes inte riktigt bekväma med sina uppdrag och nådde inte fram."*, *"XX bra, i övrigt kändes det inte som om utbildarna kunde mer än vi som var där."*, *"Hade hoppats att det skulle ha mer koppling till ämnet, betygssättning etc. Vet inte om de som föreläste hade tolkat uppdraget på det sättet."*, *"Uppfattar inte riktigt att de har den nivån och den kunskapen som krävs för att lyfta oss som var där."* och *"De har velat göra något bra men de har inte uppfattat vad vi behöver."* De utbildare som hållit i de riktade satsningarna har föreläst på några av kurserna och de får genomgående bra betyg, fyra lärare har omnämner just dessa i intervjuerna.

På frågan om vad som var mest positivt med kursen lyfter samtliga intervjuade lärare på något sätt fram mötet med andra lärare: *"Mötet med andra lärare, även lunch och fikaraster har varit mycket bra. Alla olika möten, tillfälle till diskussioner."*, *"Träffa kollegor och diskutera. Det var så otroligt värt det."* och *"Att vi lärare träffas, det händer inte så ofta."* Två av deltagarna lyfter också fram som positivt hur deltagandet i kursen gett dem ny input och nya tankar. Exempel på hur det uttrycks: *"Att få komma inäg och få input, nya tankar och idéer att ta med sig hem."*

De intervjuade lärarna har också fått lyfta fram de mer negativa aspekterna av kursen och där svarar hälften av dem att de inte tycker att litteraturen gav dem speciellt mycket: *"Litteraturen inte den bästa. Finns det mer anpassad text och litteratur?"*, *"Litteraturen och uppgifterna kanske inte var så relevanta och genomtänkta."* och *"Kurslitteraturen var allmänt hållen, hade velat ha mer inriktat mot idrottsämnet."* En annan negativ aspekt som på något sätt uttrycks av tre av lärarna är att utbildningen inte var tillräckligt konkret och inte gav dem de verktyg de hade hoppats på. Kritiken formuleras på följande sätt: *"Fanns mycket funderingar där vi inte fick svar."* och *"Vi kom liksom aldrig till det konkreta i hur man ska förändra undervisningen eller tänka annorlunda, mest en massa rundsnack."* Samma åsikt kommer

fram då lärarna i intervjuerna fått föreslå förändringar i kursen. En tredjedel av dem säger att det hade varit önskvärt med en tydligare koppling mot deras undervisning. Det uttrycks exempelvis på följande sätt: *"Jag hade nog ändå velat ha det lite mer komprimerat och sen skippa mycket av det vi skulle läsa och fokusera mer på verksamhetsnära exempel eller låta bra lärare tala."* och *"Lägga sig mer mot skola och bedömning. Koppling mot det som faktiskt sker på lektionerna i skolan."* Bland övriga förändringar som föreslås av enstaka lärare kan nämnas översyn av litteraturen, arbete med att få en röd tråd genom utbildningen och synpunkter på en webbplattform som användes.

Samtliga intervjuade deltagare säger att de haft stöd av rektor att delta. Två av de intervjuade lärarna ifrågasätter dock hur intresserade deras rektorer verkligen varit av utbildningen. Så här uttrycker de saken: *"Stödde mitt deltagande, inte alls intresserad sen"* och *"Jag fick ju åka och kände väl stödet men samtidigt vet jag inte om de vet vad det var jag åkte på."* Tre av lärarna säger att de inte fick någon tid till reflektion och inläsning: *"Har tyvärr inte fått någon tid till att läsa in material och reflektera, men jag fick åka och det fixades vikarie."*, *"Fick den tid som var schemalagd tid men ingen tid för reflektion eller inläsning."* och *"Har inte fått någon tid att läsa in eller reflektera."*

Fler än hälften av lärarna menar att kursen haft viss påverkan på deras sätt att se på ämnet och undervisningen. De som mer konkret exemplifierar hur, menar att de i någon mån blivit tryggare och fått bekräftelse på att de gör rätt: *"Jag tycker faktiskt det. Stärkt och bekräftad."* och *"Ja, tror det. Blir stärkt i det man gör rätt, nya idéer om andra delar."* Tre av lärarna säger att deras synsätt på ämnet förändrats i och med den nya läroplanen men att kurserna inte är anledningen till detta utan att det handlar om inläsning av de nya styrdokumenterna och input från flera olika håll. Det beskrivs exempelvis på följande sätt i intervjuerna: *"Inte bara kursen utan hela implementeringsarbetet har betytt mycket för mitt sätt att se på ämnet. Jag tyckte att jag var bra på det innan men naturligtvis har detta gjort att man kommit in det ännu bättre."* och *"Svårt att se vad just den här insatsen gav i förhållande till input man fått från annat håll."* Övriga saker som framförs av enstaka lärare är att man insett vikten av att lyfta de positiva aspekterna av ämnet i undervisningen och att våga använda kamera i undervisningen.

Viss betydelse för förståelsen av kursplaner och läroplaner

Kursernas påverkan på deltagarnas syn på ämnet och sin egen undervisning har enligt de intervjuade lärarna varit begränsad. Endast en lärare menar att det verkligen påverkat synsättet: Så här uttrycker den läraren det: *"Definitivt ökad förståelse ja. Har satt ord på viktiga begrepp och jag har fått möjlighet att diskutera hur man gör på golvet."* Fyra av lärarna menar att kurserna i någon mån gett vissa avtryck men de uttrycker det försiktigt. Exempel på vad de sagt: *"Fortfarande är det ju inte allt utrett men jag har blivit lite klokare."* och *"Visst har jag fått lite mer förståelse för uppbyggnad etc. men jag vet egentligen inte vad det gett mig."* Två av lärarna menar att de hade ganska goda kunskaper innan kursen och att den inte gav någon fördjupning. Så här uttrycker en av dem det: *"Tror det var så att jag läst på bra innan så jag vet inte om det gav mer."* Över hälften av lärarna säger dock att kursen gav dem lite eller mycket lite: *"Verkligen begränsat, det blev inte tillräckligt konkret."* och *"Inte mer än jag hade innan."*

Kurserna har enligt de intervjuade lärarna inte heller i någon större utsträckning gett deltagarna ökad förståelse för hur kursplaner och läroplaner ska tillämpas i undervisningen. Fyra av de intervjuade lärarna uttrycker att de i någon mån blivit tryggare i sin roll: *"Stärkt att jag var på rätt väg. Trygg i att jag gjorde likadant som de andra."* och *"Känner mig lite tryggare i bedömning och att jag är rätt ute."* En av lärarna uttrycker tydligt att det gett både bekräftelse och ny input medan resterande lärare menar att påverkan varit begränsad.

De delarna av kursplanerna och ämnesplanerna som betonats under kurserna, det vill säga se som rör hälsa och simundervisning, har enligt de intervjuade lärarna i stort inte gett några direkt nya insikter. Det finns dock ett par lärarna som är nöjda med någon föreläsning eller diskussion på områdena. Fyra av de intervjuade lärarna menar att frågetecknen kring hur simningen ska bedömas fortfarande kvarstår: *"Är fortfarande luddigt, särskilt i bedömning."* och *"Nej, samma frågor kvarstår; hur ska det bedömas?"*. Det uttrycks också på olika sätt att för kort tid ägnades åt dessa ämnen och att man inte hann med så mycket.

När det gäller arbetssätt för att öka elevernas deltagande i undervisningen så menar nio av de intervjuade lärarna att de uppskattade diskussionen och många av dem menar att de fick med sig värdefull input från diskussionerna i detta ämne. Så här uttrycker några av dem det: *"Just på den punkten var diskussionerna mycket givande."*, *"Ja, fick höra ur andra gör och det breddade perspektiven."* och *"Bra diskussioner, vi kunde delge varandra många tips."*. Sex av de intervjuade lärarna menar att de inte fått med sig något alls i frågan.

Viss påverkan på det lokala utvecklingsarbetet

Hälften av deltagarna i kurserna menar att deltagandet i någon utsträckning påverkat dem i deras fortsatta arbete med utveckling av ämnet. De som uttrycker att de stärkts i sin roll som lokal resursperson menar att de efter att ha gått kursen känner att de fått motivation att fortsätta driva lokal utveckling och/eller att de upplever att de fått en ökad trygghet. Tre av lärarna uttrycker just detta att kursen gjort dem tryggare: *"Allt vi har fått med oss har ju stärkt mig jag kan lyfta olika aspekter."* och *"Ja, speciellt tryggheten att veta vad man håller på med, tryggare på många punkter."*. Tre av deltagarna bekräftar att de fått öva på en metod för gruppsamtal men ingen av dem menar att de använt den eller kommer att använda den. Hälften av de intervjuade lärarna menar dock att kursen egentligen inte gett dem något på just det området och en av dem menar att det inte alls var en del av kursen.

Två av de intervjuade lärarna berättar att man satt igång ett utvecklingsarbete efter kursen. I det ena fallet var det flera lärare från kommunen som gick på kursen genom att få prata ihop sig under kurstillfällena kom ett nätverk kom igång. Nu träffas 12-15 idrottslärare var femte vecka i kommunen och gruppen växer. I det andra fallet var det på liknande sätt, två lärare från en kommun gick på kursen och har sedan dragit igång ett nätverk. Två av de intervjuade lärarna menar att de inte har något fungerande nätverk. En av dem berättar dock att det finns planer på att dra igång 2014.

Övriga intervjuade lärare hade redan någon form nätverk inom kommunen eller skolområdet. Fem av dem menar att de efter att ha gått kursen fått ny fart och energi och i tre av fallen har utvecklingsarbetet till viss del omorganiserats och utvecklats.

SEMINARIER

Generella upplevelser av seminarierna utifrån enkätsvaren

Det totala antalet deltagare i seminarierna i Luleå, Stockholm och Göteborg är 376 stycken, av dessa har 219 gjort en skriftlig utvärdering vilket ger en svarsfrekvens på 58 procent. Som tidigare nämnts har utvärderingsenkäterna även för seminarierna sett olika ut hos på de olika orterna där de genomförts. Alla har dock värderat helhetsbetyget på seminariet och betyget blir i stort bra. Resultatet i sin helhet åskådliggörs i följande tabell:

<u>Svarsalternativ</u>	<u>Procent</u>
Mycket bra	16
Bra	61
Mindre bra	16
Dåligt	4
Vet ej	0

Seminariedeltagarna i Stockholm har svarat på i vilken grad seminarierna uppfyllt deras förväntningar. I stort hade fler högre förväntningar på seminariet än vad som infriades. Svaren visas i nedanstående tabell:

<u>Svarsalternativ</u>	<u>Procent</u>
Ja, det överträffade mina förväntningar	3
Ja, jag fick det jag förväntade mig	33
Nej, jag hade förväntat mig lite mer	48
Nej, det uppfyllde inte alls mina förväntningar	14
Vet ej	2

Seminariedeltagarna i Göteborg och Luleå har svarat på om seminariet gav nya kunskaper, tankar och perspektiv. Resultatet är något mer positivt än i Stockholm men inte helt jämförbar då frågorna var formulerade på olika sätt.

<u>Svarsalternativ</u>	<u>Procent</u>
Ja, det överträffade mina förväntningar	15
Ja, jag fick det jag förväntade mig	47
Nej, jag hade förväntat mig lite mer	33
Nej, det uppfyllde inte alls mina förväntningar	5

Samtliga seminariedeltagare i landet har också fått svara på frågan om det var något som de önskat höra mer om. En hög andel av svaren är på något sätt relaterat till önskemål om att höra mer om bedömning. Exempel på hur det skrivits i utvärderingarna: ”*Lite mer konkret kring hur man ska tänka kring bedömning av de olika kunskapskraven.*”, ”*Fler praktiska*

exempel på betyg och bedömning.” och ”Hade velat diskutera värdeorden i kunskapskraven och fått tips inför bedömning och betygssättning.” Förutom generella önskemål om att få höra mer om bedömning finns det flera exempel på deltagare som beskriver vad gällande bedömning de skulle vilja höra mer om: ”Vilken måttstock som skall användas för bedömning av fysisk förmåga av olika komplexitet och kvalitet.”, ” Praktiska tips om hur kursplanen i friluftsliv kan genomföras och bedömas.” och ”Rent praktiskt hur vi ska kunna genomföra vissa moment, som är svåra att bedöma, t.ex. friluftsliv.”. Ett par lärare har uttryckt sin besvikelse över att inte få mer konkreta svar från Skolverket och övriga föreläsare: ”Hade velat ha Skolverkets syn på kunskapskraven, orsaken varför de är skrivna som de är.”, ”Det blir ju bara förvirrat när Skolverket duckar för konkreta frågor.”

Generella upplevelser av seminarierna utifrån intervjuerna

Det helhetsintrycket från seminarierna som kommer fram i intervjuerna bekräftar bilden i enkäterna. Seminarierna har varit helt okej men många hade förväntat sig ännu mer. Flertalet uttrycker någon form av besvikelse, generellt eller kring något specifikt innehåll eller upplägg: *”Gav inte vad jag förväntat, förväntat mig bedömningsstöd utifrån att det var titeln på seminariet. Ingen direkt hjälp för bedömning, bara exempel på vad man kunde ha för innehåll.”, ”Bra men jag tyckte egentligen att det handlade för lite om bedömning, hade velat ha mer konkreta tips om det.” och ”Hade inga större förväntningar, jag har lärt mig med åren vad Skolverket levererar och det blir aldrig på den konkreta nivå man önskar.”*

I likhet med de som gått kurserna menar mer än hälften av de intervjuade lärarna från seminarierna att den största behållningen var mötet med andra idrottslärare: *”Bra att få diskutera med andra och stämma av.”, ”Alltid bra att träffa andra idrottslärare men det var väl också den största förtjänsten.”, ” Bra diskussioner med de andra, tror att jag uppskattade ”kaffepratet” mest egentligen.” och ”Trevligt att träffa andra lärare i samma ämne, gruppdiskussionerna var det bästa.”*

Föredragshållarna får blandade recensioner. De två utbildare som hållit i de riktade insatserna har också varit engagerade på ett par av seminarierna och de får genomgående goda vitsord. Övriga utbildare får inte lika enhetligt gott omdöme. Ett antal av de intervjuade ifrågasätter vilket uppdrag de egentligen hade: *”Duktiga på att informera, om sitt innehåll alltså, de hade ett annat uppdrag som jag uppfattade det” och ”Jag ger inte så mycket för vissa föreläsare, vet inte om de förstått sitt uppdrag.”. Tre av de intervjuade lärarna menar att seminarienedarnas huvuduppdrag verkade vara att organisera diskussionerna men att de gjorde det på ett förtjänstfullt sätt.*

På frågan om vad som varit de mest positiva med seminariet lyfts åter igen mötet med andra lärare fram. Som svar på vad som var mest negativt menar hälften av de intervjuade lärarna att tiden var för knapp för ett så stort ämne: *”Lite kort tid och mycket att greppa över, hann inte riktigt med.” och ”Kändes som om det var för kort tid för ett så stort ämne.”* Två lärare lyfter fram som det mest negativa att seminariet de gick på handlade för lite om bedömning. En annan negativ aspekt som två lärare lyfter fram är att de aldrig upplevde att innehållet blev tillräckligt konkret.

På frågan om de intervjuade lärarna har några förslag på förändringar går svaren i samma linje som de negativa synpunkterna. Tiden var för knapp för att greppa över ett så stort ämne och det blev inte tillräckligt konkret. En av de intervjuade lärarna uttrycker sig så här: *"Nästa gång kanske Skolverket ska bestämma sig för om det är en allmän info eller om det verkligen ska bli en fördjupning. Det kräver ganska mycket av utbildarna samt ordentligt med tid om det verkligen ska göra skillnad."* Bland andra enstaka svar finns synpunkter på att informera skolledare om vikten av att prata bedömning lärare emellan samt att det vi sådana här utbildningstillfällen vore intressant med någon inspirerande föreläsare.

I likhet med kurserna uttrycker samtliga intervjuade att de haft stöd från sin rektor att delta i seminariet. Deltagarna beskriver det exempelvis på följande sätt: *"Hon stöttade och var också där, hon stödjer fortbildning i de praktiska ämnena."*, *"Bra stöttning tyckte jag. Bedömning är ett prioriterat område på skolan och därför passade ju det här bra in i sammanhanget."* och *"Rektorn nappade på idén direkt och vi har även pratat om det efteråt."* Två av de intervjuade lärarna uttrycker att de visst hade stöd att åka på seminariet men att de tvingades ta ansvar för de praktiska arrangemangen kring frånvaron genom att exempelvis själva ordna vikarie. En av lärarna uttrycker att det också varit bra att få tid att läsa in sig innan samt reflektera och sammanfatta efter men att någon sådant inte var möjligt utifrån arbetssituationen.

Begränsad betydelse för förståelsen av kursplaner och läroplaner

Seminariets påverkan på deltagarnas syn på ämnet och sin egen undervisning har enligt de intervjuade lärarna varit begränsad. Ingen lärare uttrycker att det förändrat synsättet i någon större utsträckning. Hälften av lärarna menar att de i någon mån blivit tryggare och fått bekräftelse på att de gör rätt: *"Fått bekräftelse att det jag gör är rätt."*, *"Blev tryggare i att det jag gör räcker."* och *"Fick lite bekräftelse på att jag gör hyfsat rätt."* Tre av lärarna säger att deras synsätt på ämnet förändrats i och med den nya läroplanen men att seminariet inte är anledningen till detta utan att det handlar om inläsning av de nya styrdokumenterna och input från flera olika håll. En av dem uttrycker det så här: *"Det är väl att ta i att säga att just seminariet förändrat mitt synsätt. Men jag tycker nog att jag har ett annat synsätt på ämnet än jag hade för fem år sen och med den gamla kursplanen, men det är ju det man tagit till sig längs vägen."*

De deltagare i seminarierna som intervjuats menar genomgående att seminariet i begränsad utsträckning gett dem ökad förståelse för kursplaner och läroplaner: *"Det blev ju lite om bakgrund etc. men jag vet egentligen inte om det gjorda att jag förstod mer."*, *"Nja, det var väl en ganska begränsad insats och jag kan väl inte säga att det harns med tillräckligt."* och *"Jag tror inte att just seminariet gav så ofantligt mycket på den punkten."* En av lärarna lyfter fram att samma funderingar kvarstår och att det verkar vara svårt att få svar på dem. *"Till viss del kanske men jag har ju ungefär samma funderingar kvar som jag hade innan jag gick dit. Det finns ju fortfarande vissa delar som det inte verkar som om någon kan förklara."*

När det kommer till tillämpningen av styrdokumenterna i undervisning och vid bedömning är det också i begränsad utsträckning som just seminariet har gett avtryck. Fyra av de intervjuade lärarna uttrycker att de hade förväntningarna att det skulle handla mer om bedömning men att så inte blev fallet: *"Nej, inget klokare på den punkten. Det var ju tips kring"*

bedömning som jag hade förväntat mig.” och ”Så djupt tyckte jag aldrig riktigt att vi hann. Hade lite högre förhoppningar kring just bedömningsbiten, där känner jag mig fortfarande frågande.” Det finns dock flera exempel på lärare som tagit med sig mindre delar. ”Några konkreta tips fick jag ändå med mig, kring exempelvis hälsa och hur man kan tänka kring bedömning av olika aktiviteter.” och ”De centrala delarna måste vara med varje år. Utifrån det kan jag välja. Bra att få det klarlagt och förklarat.”

Ingen förändring av undervisningen

Ingen av de intervjuade lärarna sträcker sig så långt så de säger att deltagandet i seminariet påtagligt förändrat deras undervisning. Däremot lyfts exempel på moment och delar som de förändrat eller planerar förändring inom, exempelvis friluftsliv, simning, dans och användandet av IKT i undervisningen. *”Friluftslivet är väl det område där jag använt mig av tankar jag fick på seminariet, men ingen direkt revolution.”, ”Blandat in it i undervisningen i större uträkning.” och ”Vi är på gång att förändra lite inom simningen i kommunen, flera av oss har varit på olika sådana här utbildningar och tagit med sig vikten av att tänka lite annorlunda på det området med sig hem.”*

Stöd för fortsatt utveckling

I utvärderingsenkäterna på alla orter har en fråga ställts till deltagarna om de har några *”tips eller önskemål på hur våra organisationer kan stödja skolors utveckling av ämnet idrott och hälsa?”* Flertalet av de som svarat på frågan menar att det är viktigt att arrangera mötesplatser för lärare inom ämnet. Så här uttrycks det: *” Erbjud mera föreläsningar av den här typen. Många vill få verktygen för hur vi gör när vi bedömer elever och hur man ska tänka kring alla nya värdeord i kursplanerna och kunskapskraven.”, ” Fortsätt erbjuda möjligheter där idrottslärare får chansen att träffas. Gärna med utgångspunkt från konkreta exempel vad och varför man den undervisning man har, hur man genomför bedömningen och vilka konkreta krav som ställs.” och ”Mer föreläsningar/workshops av denna typ, så vi stärker professionaliteten och får en bredare samsyn för betyg och bedömning.”* Andra åsikter som kommer fram under denna punkt är att rektorerna måste få insikt i idrottsämnet, att man kan erbjuda liknande utbildningsdagar men med ett mer nischat innehåll samt att det är angeläget med ett bedömningsstöd även för gymnasieskolan.

RIKTAT STÖD

Generella upplevelser av de riktade insatserna

Generellt är de intervjuade deltagarna som deltagit i det riktade stödet/riktade insatserna mycket nöjda med insatsen. Samtliga lyfter fram att det riktade stödet varit konkret och direkt knutet till den dagliga undervisningen: *”Det var konkret info, tydliga exempel.” och ”Hjälp i betygställningen och bedömning, precis det vi ville ha och på rätt sätt.”* Merparten av de intervjuade lärarna lyfter också fram hur nöjda de är över att de upplever sig ha fått svar på just de konkreta frågor de har haft med sig: *Frågor som man funderat kring får vi konkreta svar på.” och ”Kunde svara på våra frågor rakt och konkret och det gick att använda direkt när jag var tillbaka.”* Samtliga intervjuade lärare lyfter fram utbildarna som kunniga på ämnet och

duktiga på att konkretisera informationen. Vidare menar flera av dem att just dialogen med utbildaren/utbildarna varit bra och bidragit till kvaliteten på utbildningen.

På frågan om vad som var mest positivt respektive negativt med utbildningsinsatsen svarar två att det var just det konkreta stödet i tolkningen av kursplanen och stöd i bedömning: *"Tolkningen av vad som står i kursplanerna i relation till betygssättning var det bästa."* och *"Kursmålen blir klarare när man får höra det på ett begripligt sätt."* Det enda som lyfts fram som negativt från en av deltagarna är att deltagarna i utbildningen kunde ha fått mer talutrymme. I övrigt förs inga negativa synpunkter fram.

Deltagarna bedömer att insatsen har haft viss påverkan på deras syn på ämnet men det är olika delar som lyfts fram, dokumentation, förtydligande av kunskapskraven och synen på ämnet som ett kunskapsämne. Samtliga menar dock att utbildningen på något sätt bidragit till nya tankar och insikter.

Samtliga intervjuade uttrycker också att de haft stöd från sin rektor att delta i utbildningen. Två av dem berättar att rektorer var med på utbildningen och en av dem berättar att rektorn själv jobbade för en spridning av information så att fler lärare kunde delta.

Ökad förståelse av kursplaner och läroplaner

Alla intervjuade deltagare i de riktade satsningarna menar att de gett dem ökad förståelse om kursplaner och läroplaner: *"Ja. Förstår tanken bakom den skrivna texten bättre och värdeorden."*, *"Ja, även ökad förståelse av specifikt innehåll som dans och simning."* och *"Jag har blivit tryggare i att förstå begreppen och tänket bakom."* De menar också att de fått ökad förståelse för hur kursplanen och läroplanen ska tillämpas i undervisning och vid bedömning. Två av de intervjuade lärarna menar till och med att detta skett i stor utsträckning. Så här har de uttryckt det: *"Ahaupplevelse för mig och många med mig tror jag. Kunde exemplifiera på ett tydligt sätt."* och *"Påverkade mig i stor utsträckning, mycket tack var kopplingen till den dagliga praktiken."*

Viss förändrad undervisning

På frågan om utbildningsinsatsen förändrat deltagarnas undervisning lyfter lärarna olika aspekter av undervisningen som förändrats. Det är inte genomgripande förändringar utan mindre delar av undervisningen där de tycker att de fått nya tankar och ny input. Exempel från de intervjuade: *"Om jag får frågan av eleverna "varför gör vi det här" så har jag verkligen svar på den frågan, jag kan visa tyngden i dokumenten."*, *"Kanske inte förändrat undervisningen men tänket vid bedömning har blivit annorlunda."* och *"Bedömningsamtalen har fått större plats."* En av lärarna lyfter fram att det är svårt att veta vilken input man fått var och att arbetet med förändring av undervisningen utifrån de nya kursplanerna pågått en längre tid. Samma lärare lyfter också fram att den riktade utbildningen kom i ett bra skede när deltagarna hunnit undervisa med utgångspunkt från de nya styrdokumentet ett tag. En annan av lärarna lyfter fram hur förtroendet med den nya kursplanen är god. *"Om jag jämför med när jag satte betyg tidigare så är jag betydligt bättre insatt i den här kursplanen."*

SAMMANFATTNING AV RESULTATET

I följande avsnitt summeras utvärderingen resultat med utgångspunkt i utvärderingens frågeställningar.

- Kurserna har *i viss utsträckning* bidragit till en ökad kunskap om och förståelse för de nya kursplanerna respektive ämnesplanerna i idrott och hälsa och hur de kan tillämpas och särskilt med avseende på de delar i planerna som gäller hälsa och simundervisning?
- Kurserna har *i viss utsträckning* bidragit med ökade kunskaper om och förståelse för hur deltagande lärare kan utveckla sitt arbetssätt för att öka elevernas deltagande i undervisningen?
- Kurserna har *i enstaka fall* gett deltagarna ökad kunskap om verktyg och metoder för att bedriva lokalt utvecklingsarbete samt om den egna rollen som lokal resursperson?
- Kurserna har *i enstaka fall* lett till att deltagarna påbörjat ett lokalt utvecklingsarbete under eller efter kursen. Deltagandet i kursen har med andra ord varit ett *begränsat stöd* i det arbetet.
- Seminarierna har *i begränsad utsträckning* bidragit till bättre kunskaper om och förståelse för kursplanen eller ämnesplanen i idrott och hälsa och hur den kan tillämpas i undervisning och vid bedömning?
- Seminarierna har *i stort inte förändrat* deltagarnas planering av och genomförande av sin undervisning.
- Det riktade stödet *har bidragit* till bättre kunskaper om och förståelse för kursplanen eller ämnesplanen i idrott och hälsa och hur den kan tillämpas i undervisning och vid bedömning?
- Det riktade stödet har *i viss utsträckning förändrat* deltagarnas planering av och genomförande av sin undervisning.

I detta kapitel följer en analys av det resultat som utvärderingen gett. Syftet är att föra ett resonemang kring och försöka hitta förklaringar till varför resultatet ser ut som det gör och belysa vad det kan finnas för lärdomar att dra av genomförda utbildningsinsatser.

Begränsade resultat

Som vi redovisat i resultatet ovan så har insatserna i sin helhet haft begränsad effekt på deltagarnas förståelse för ämnesplaner och kursplaner och i liten utsträckning förändrat deras syn på ämnet respektive den egna undervisningen. En faktor som framkommer är att *utbildningstiden*, oavsett insats, inte varit speciellt lång i förhållande till de omfattande och många frågeställningar som insatserna berört. Tempot har ibland upplevts som forcerat och djupet och möjligheten att stanna upp och reda ut och problematisera har blivit begränsade. Det gäller både helheten och enskilda föreläsningar eller specifika moment – särskilt i seminarierna och kurserna. Insatserna har inte heller alltid matchat de *förväntningar* deltagarna haft. Det uttrycks att det saknats konkreta exempel och koppling till den egna undervisningen samt att betyg och bedömning berörts i för liten omfattning. Deltagarna verkar dessutom i många fall redan uppleva sig ha goda *förkunskaper* och de förväntade sig att få en mer fördjupad och problematiserad bild snarare än mer grundläggande perspektiv eller ren repetition. Tolkningen av uppdraget, innehåll i utbildningarna, upplägg, arbetsformer och föreläsare har varierat på de olika orterna och mellan de olika satsningarna och *kvalitén* upplevs i flera fall som bristfällig. Det ifrågasätts från deltagarna om utbildarna verkligen förstått sitt uppdrag eller om de kunde sitt ämne tillräckligt för att ge deltagarna nya perspektiv.

Variationer i de olika utbildningsinsatsernas framgång

Ovanstående fyra förklaringar, det vill säga *utbildningstiden*, *förväntningarna*, *deltagarnas förkunskaper* och *utbildningens kvalitet*, som påverkat utfallet av satsningen gäller enligt vår bedömning i olika grad för de olika insatserna. I de riktade insatserna har i de flesta fall lärarnas förväntningar och förkunskaper stämts av inför utbildningen och både utbildare och deltagare har därmed haft en bra ingång i utbildningen. Just detta bedömer vi har gjort att deltagarna upplevt en hög kvalitet även om insatsen tidsmässigt inte alltid varit så lång. Det har med andra ord rått konsensus kring vad utbildningen ska handla om och de frågeställningar som legat deltagarna varmt om hjärtat har fått stort utrymme. Därtill bör sägas att det finns en tydlig koppling mellan de bägge experternas upplevda kompetens och förmåga att exemplifiera och konkretisera och de positiva upplevelserna. På kurserna har tiden varit relativt generöst tilltagen men samtidigt skulle många konkreta moment inrymmas. När det gäller kurserna blir det dock tydligt att kvalitén på utförandet från de tre anordnarna inte alltid nått upp till deltagarnas förväntningar. Utbildare och föreläsare har i många fall inte kunnat ge redan pålästa och intresserade lärare något nytt. Litteraturen har också fått en hel del kritik. Seminarierna som varit en tidsmässigt mycket begränsad insats har också upplevts som forcerade och inte kunnat matcha deltagarnas förväntningar. Avsaknaden av tydliga svar och konkretion i innehållet upplevs utgöra de

största bristerna. Liksom för kurserna är den upplevda kvalitén i stor utsträckning knuten till den upplevda kvalitén på föreläsarna.

Enkla svar och fördjupad problematisering

I första avsnittet ovan konstaterade vi att många av respondenterna tycktes ha högre förväntningar på kurserna och seminarierna än vad som infriades. Ökad konkretion och rakare svar från Skolverkets och kursanordnarnas sida sammanfattar vad många deltagare önskat sig mer av. En fråga som bör ställas är i vilken mån sådana förväntningar är realistiska. Är Skolverket otydliga och alltför försiktiga med att ta ställning i olika tolkningsfrågor eller förväntar sig deltagarna enkla svar som inte finns att ge? Sanningen ligger sannolikt någonstans mitt emellan. En lärdom är att innehållet i utbildningsinsatser, oavsett om de sker i form av endagsseminarier eller kurser som sträcker sig över flera dagar, måste kommuniceras så tydligt och uttömmande som möjligt för att lägga deltagarnas förväntningar på rätt nivå. Skolverket kan sannolikt inför kommande utbildningsinsatser och även under pågående seminarier tydligare och rakare kommunicera vilka typer av frågor som förutsätter ett problematiserande inom lärarkåren och ett eget ställningstagande från varje enskild lärare. Utmanande exempel som speglar vanliga situationer i lärarnas vardag tillsammans med strukturerade samtal lärare emellan med stöd av kunniga processledare bedöms också vara ett framgångsrikt sätt att bemöta lärares efterfrågan på ökat djup och konkretion i diskussionerna om ämnes- och kursplanerna.

Vikten av erfarenhetsutbyte

Ett mycket tydligt resultat i utvärderingen och som gäller för samtliga utbildningsinsatser är deltagarnas uppskattning över att träffa ämneskollegor. En del beskriver det just i termer av att det var roligt, viktigt och inspirerande att träffa andra kollegor medan andra mer ingående beskriver tips, svar och idéer de fått från diskussioner med sina kollegor. Andra känner sig bekräftade gällande hanteringen av de utmaningar de möts av i sin vardag. En fråga som måste lyftas är vilket konkret resultat mötet med andra kollegor ger. Givet i vissa fall väl långtgående förväntningar på enkla svar (se ovan), exempelvis gällande bedömning är vår slutsats att mötet med andra kollegor är viktigt för att själv utvecklas som lärare. Däremot visar exempelvis resultatet från det riktade stödet, och i viss mån kurserna, att det är viktigt hur dessa möten och samtal struktureras. Vår bild är att samtalen behöver vara väl förberedda och genomföras med stöd av en kunnig processledare för att ge bästa möjliga avtryck. Det är då vi bedömer att lärarnas olika erfarenheter kan ställas mot varandra, gemensamma lösningar kan arbetas fram och mötet på så sätt kan öka lärarnas förståelse och på sikt även utveckla deras undervisning.

Insatser som i huvudsak når de mest utvecklingsinriktade

Det verkar på de lärare som intervjuats som om merparten av dem ser sig som väl insatta i de nya styrdokumenterna och de uppger sig ha en god förståelse för ämnets kärna samt hur undervisningen ska praktiseras. De har utifrån det haft höga förväntningar på utbildningen och utbildarna och hade förväntat sig att få ytterligare fördjupning och ytterligare konkretisering. Vår bedömning är att utbildningsinsatserna sannolikt i begränsad utsträckning nått de lärare som inte kommit lika långt i sin utveckling och inte

på samma sätt förstått den förändring som ämnet genomgått. Det är en utmaning i många av de kvalitetshöjande uppdrag som Skolverket genomför – det vill säga att nå fler än ”de redan frälsta” och tycks även ha varit en utmaning i denna satsning.

Ett strå till stacken som på sikt kan ge mervärde

I utvärderingen har många respondenter haft svårt att tydligt härleda varifrån de tillgodogjort sig innehållet i de nya ämnes- och kursplanerna. Det framkommer exempel på andra implementeringsinsatser där de nya styrdokument presenterats, problematiserats och där utvecklingsarbete har initierats till följd av förändringarna. Det blir därmed svårt att särskilja den påverkan som Skolverkets genomförande av detta uppdrag från andra statliga, regionala och kommunala initiativ. Det måste i stort ses som positivt att många respondenter redan upplever sig ha fått information om de nya styrdokument från flera olika håll vilket i stort ökar chanserna för att det nya innehållet också får genomslag i deras undervisning. Det gör det däremot svårt att särskilja mervärdet av just denna utbildningsinsats från andra initiativ. Ett annat positivt resultat i utvärderingen är också det stöd att delta i kurser eller seminarier som merparten av respondenterna har upplevt sig ha från sin rektor. Några kommenterar dock att stödet skulle behöva vara mer långsiktigt och inte enbart möjliggöra deltagande i en kurs eller ett seminarium utan också hjälpa till att tillvarata resultatet och omsätta det i praktiskt utvecklingsarbete. Slutligen finns de även många som beskriver deltagandet i kurser, seminarier och riktat stöd som inspirerande och som att det bidragit med nya tankar, idéer och ny kraft till det egna arbetet. Hittills tycks dock denna inspiration och möjligen förändrade tankegångar inte ha omsatts i särskilt mycket förändrat beteende hos deltagarna. Med inspel och inspiration från olika håll och med stöd från rektor borde rimligen grogrunden för fortsatt utvecklingsarbete vara god. Möjligtvis är det så att denna utvärdering legat för tidigt för att se sådana effekter. Det skulle därför vara intressant att fortsatt följa utvecklingen hos deltagarna i utbildningsinsatsen och då kanske främst deltagarna i kurserna och det riktade stödet. Det är möjligt att den inspiration som dessa insatser gett på sikt ger mer ringar på vattnet än vad som hittills gått att identifiera.

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Slutligen vill vi som utvärderare poängtera vikten av att Skolverket i framtida satsningar redan vid planeringen av olika insatser bestämmer hur de ska följas upp (tid och metod) och vilka frågor som ska ställas till deltagarna. En större likvärdighet i de frågor som deltagare i olika satsningar svarar på är en förutsättning för att kunna göra helhetsvärdering av insatsen. Ett sätt att lösa detta på är att ha en handfull övergripande enkätfrågor som alla deltagare i satsningens olika delar svarar på och sedan ha frågor som är specifika för varje insats.

Givet de synpunkter som framkommit gällande kvaliteten i de externa kurserna ser vi det avslutningsvis som viktigt att Skolverket följer upp sina upphandlade kurser och analyserar i vilka delar utfallet blev som förväntat och vad som kan förbättras. Syftet bör vara att ytterligare utveckla sin beställning och styrning av upphandlade aktörer.

KÄLL- OCH REFERENSFÖRTECKNING

Regeringsbeslut 2011-10-27: *Uppdrag till Skolverket att stödja skolors utveckling i ämnet idrott och hälsa (U2011/5948/S).*

Skolinspektionens granskning 2010-08-30: *Mycket idrott och lite hälsa - Skolinspektionens rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa, dnr 2010:2037.*

Skolinspektionens kvalitetsgranskning, 2012: *Idrott och hälsa i grundskolan - Med lärandet i rörelse, Rapport (2012:5).*

Skolverket, 2010: *På pojkarnas planhalva? Rapport 355.*

Skolverket, 2010: *Uppföljning av simkunnighet i årskurs 5, dnr 2010:01242.*